

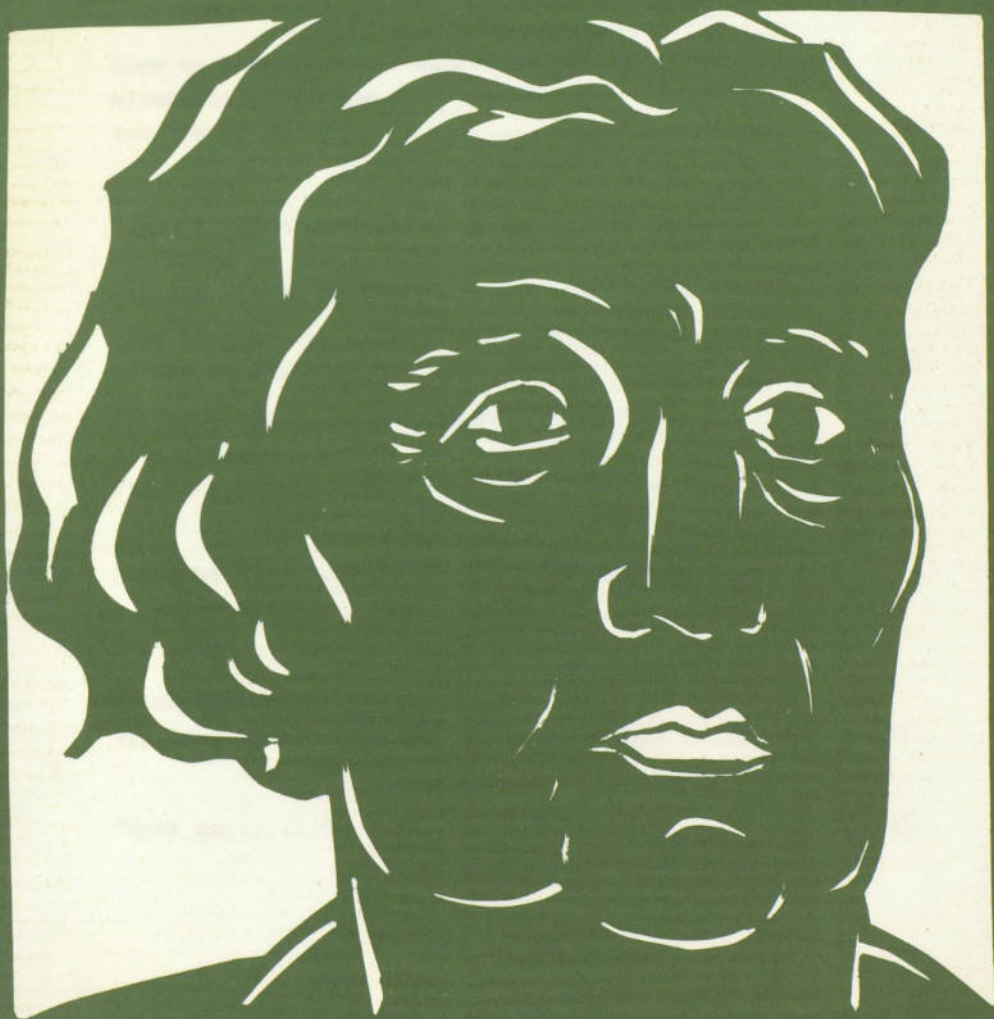
NYTT OM

FRA NAVFs SEKRETARIAT
FOR KVINNEFORSKNING

NR. 3 APRIL 1978

KVINNEFORSKNING

Nytt om kvinneforskning kommer med 4-5 nr. i året. Bidrag og kommentarer sendes til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt. 29 - Oslo 2. Telefon (02) 56 52 90

I N N H O L D

S I D E

Veiledning og veiledningsprosjekt innen samfunnsvitenskapelig kvinneforskning ved Harriet Holter	1
--	---

- 0 -

Hvem er interessert i undersøkelser om kjønnsrolleholdninger? ved Grethe Værnø	13
--	----

- 0 -

Rapport fra Arbeidseminar i kvinnelitteratur- forskning ved Åse Hiorth Lervik	17
---	----

"Vår bestemmelse er å giftes" av Elisabeth Aasen (red.) Omtale av Ida Blom	21
---	----

"Kjønn, språk og kommunikasjon - enda meir litteratur" ved Rolv Mikkel Blakar	24
---	----

- 0 -

Oversikt over kvinnefaglige undervisningstilbud i samfunnsfag	27
--	----

- 0 -

Kvinnehøgskolens historie ved Gerd Brantenberg og Wenche Kvemeland	46
---	----

- 0 -

"Nytt om....."	49
----------------------	----

- 0 -

NAVFs Sekretariat for kvinneforskning

Munthes gt. 29, Oslo 2

Tlf.: (02) 56 52 90

Sekretariatets styre:

førsteamanuensis Helga Hernes, leder

professor Harriet Holter

førsteamanuensis Tove Stang Dahl

professor Willy Martinussen

konsulent Anne Kari Lande Hasle

stortingsrepresentant Astrid Gjertsen

stortingsrepresentant Oddrun Pettersen

førsteamanuensis Ida Blom, observatør fra Rådet for
humanistisk forskning, NAVF

Varamedlemmer:

1. kontorsjef Ingrid Eide

2. vitenskapelig assistent Hanne Haavind

3. konsulent Knut Hongrø

Sekretariatets daglige leder:

cand.polit. Nina Gornitzka

"Nytt om kvinneforskning"

Redaktør: Nina Gornitzka

Cmslag: Kari Rolfsen

VEILEDNING OG VEILEDNINGSPROSJEKT INNEN
SAMFUNNSVITENSKAPELIG KVINNEFORSKNING

av Harriet Holter

1. Veiledning innen kvinneforskningen. Prosjekt,
ressurser, arbeidsstil.

Nytt om kvinneforskning nr. 2, januar 1978, inneholdt en melding om at jeg fra 1.juli d.å. er engasjert av NAVF som forskerveileder på halv tid innen kvinneforskning, for en 3-års periode. Som det fremgikk av meldingen er engasjementet et ledd i NAVF's veilederprogram innen samfunnsforskning, og det ble nevnt at veiledningen innen kvinneforskningen - på samme måte som for de andre NAVF-engasjerte veiledere - vil bli drevet med utgangspunkt i et eget "veiledningsprosjekt". For min veiledning har jeg valgt et prosjekt med arbeidstittelen "Felleskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner" (ordet "samhold" er kommet inn i tittelen senere).

Jeg skal her redegjøre litt nærmere for hva etablering av et veiledningsprosjekt kan innebære, praktisk og organisatorisk. Mitt eget faglige og foreløpige arbeid med selve temaet blir lagt frem i et arbeidsnotat som kommer i løpet av våren i NAVF's kvinneforskningssekretariats serie. Dette notatet har tittelen "Om fellesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner", det kommer til å inneholde bl.a. en gjennomgåelse av forskningsresultater på området, og en del problemstillinger som kan være grunnlag for videre arbeid.

Jeg vil ikke på det nåværende tidspunkt lage noe detaljert faglig program for veiledningen; det kan bare utarbeides av de samarbeidende forskere. Jeg kan imidlertid foreslå et opplegg, og dessuten redegjøre for hva jeg selv mener er en minimumsstruktur for et

veiledningsprogram under de betingelser som foreligger.

Det veiledningsprogram som jeg her forsøker å legge grunnlaget for, er preget av min oppfatning av forskning og veiledning, og av det totale kvinneforskningsmiljø som programmet skal virke i. Disse momentene er ikke uavhengig av hverandre, og en beskrivelse av kvinneforskningsmiljøet slik jeg ser det er her et rimelig utgangspunkt.¹⁾

Kvinneforskningsmiljøet er faglig vitalt og tverrfaglig. Kvinneforskerne er av gode grunner særlig teoretisk og metodisk søkende, tildels usikre og famlende, bl.a. fordi de oppfatter seg som bærere av helt nye og radikale innslag i samfunnsvitenskapene. Problemene ved å være kvinnelige forskere, d.v.s. å inngå i miljøer som krever andre egenskaper enn tradisjonelle kvinne-roller bidrar også til usikkerhet, brytning med både tradisjonelle kvinnemodeller og med det mannspregede forskningsmiljøet og gir styrke så vel som sårbarhet.

Viktig for et veiledningsprogram er at kvinneforskningen tildels preges av et omfattende felles kunnskapsgrunnlag og langt på vei også av en felles interesse for kvalitative metoder. I visse deler av miljøet er det utviklet uformelle samarbeidsformer som er utpreget støttende både faglig og personlig. "Elitisme" så vel som hierarkiske organisasjonsformer har dårlige vilkår i kvinneforskningsmiljøet, både i Norge og andre land. Ambisjonsnivået er tilsynelatende lavt, jeg vil heller si det slik at ambisjonene m.h.t. vitenskapelig godt arbeid er høye, mens ambisjonene m.h.t. deltagelse i den harde konkurransen om universitetsstillinger er forholdsvis lave. Det er få som foreløpig har oppnådd 1.stillingskompetanse, og ganske mange som har søkt eller søker seg til de

1) Noen synspunkter på forskning og forskningspolitikk som jeg ikke tar opp her er gitt i "Samfunnsforskning om kvinner". Arbeidsnotat nr. 1/77.

frittstående institutter. At dette i lengden innebærer en fare for mangfoldigheten ved universitetene skal jeg ikke gå nærmere inn på her.

Kvinneforskningsmiljøets karakter representerer både et premiss og en ressurs for et veiledningsprogram. Det peker i retning av uformelle samarbeidsformer, utvikling av gjensidig hjelp og en veiledningsform som både er personlig og faglig støttende. I den vekselvirkning mellom fantasiutfoldelse, selvdisiplin og grundighet som forskningsprossessen utgjør, er det antagelig særlig viktig i dette miljøet å støtte opp under fantasiutfoldelse og teoretisk dristighet.

Før jeg går nærmere inn på spørsmålet om hvordan et veiledningsprogram best kan virke i kvinneforskningsmiljøet skal jeg skissere nærmere enkelte av de øvrige betingelser for veiledningen.

NAVF's veiledningsprogram sier noe om hvem rådet særlig mener bør tilbys veiledning: NAVF-stipendiater og andre yngre forskere. Valg av prosjektområde eller tema - kvinners relasjoner til hverandre - angir hva veiledningsarbeidet kommer til å dreie seg om. De ressurser som foreligger, forteller noe om hvordan veiledningsarbeidet kan utformes.

Det er altså først og fremst NAVF-stipendiater og andre yngre forskere innen kvinneforskning som inviteres til å delta i dette veiledningsprosjektet, d.v.s. også universitetsstipendiater, vitenskapelige assistenter ved universiteter og høyskoler, samt "yngre forskere" ved de frittstående institutter. Samtidig er det av flere grunner ønskelig at både noen seniorforskere og hovedfagsstudenter/magistergradsstudenter er med.

Dette dels av almindelige pedagogiske grunner, og for å sikre et faglig godt prosjekt. Det ligger dessuten i de prinsipper for samarbeid og gjensidig hjelp som har utviklet seg blandt samfunnsvitenskapelige kvinneforskere i Norge at en stram avgrensning m.h.t. **faglig** nivå ville være uheldig.

Valg av tema eller område for veiledningen angir en viss emnemessig ramme: Jeg er særlig interessert i veiledning og samarbeid med forskere som har relasjoner mellom kvinner - formelle eller uformelle - som tema. Dette valg begrunnes nærmere nedenfor, her skal bare nevnes at selve temaet har visse konsekvenser for arbeidsmåten innenfor prosjektet. Det dreier seg om et typisk tverrfaglig prosjekt - eller rettere: om flere gjensidig avhengige studier - der kvinneforskere innen ulike fagområder må samarbeide på tvers av faggrenser. Slikt samarbeid forutsetter og oppmuntrer til utstrakt selvstendighet og faglig åpenhet. Videre ligger det i tema-valget en mulighet for å systematisere nettopp erfaringer om hvordan kvinner samarbeider, kvinneforskere er stort sett kvinner.

De materielle ressurser som er til rådighet er tilsynelatende knappe: en halv tids veilederstilling, med ett kontor og et budsjett for kontorhjelpe, reiser og driftsmidler på ca. kr. 25.000.-. I tillegg kommer muligheten for en hel tids vitenskapelig assistent knyttet til veiledningsprosjektet. Det bør for ordens skyld nevnes at stillingen som veileder ikke innebærer at veilederen disponerer egne midler til prosjekter, de forskere som er interessert i å arbeide innenfor prosjektnettverket må søke de vanlige finansieringskilder. Som allerede antydnet ligger det imidlertid betydelig faglige potensialer

i en sterkere mobilisering av samarbeid mellom kvinneforskere i Norge, miljøet inneholder ubrukte ressurser.

Disse momenter må tilsammen få konsekvenser for veiledningsprogrammet: en av målsettingene må bli hjelp til selvhjelp, d.v.s. hjelp til gjensidig veiledning. Dette betyr igjen at forpliktende arbeidsgrupper må stå sentralt i prosjektet, og at en forståelse av selve veiledningsprosessen bør bli almen. Den vekslning mellom fantasiutvikling og disiplinering i ulike faser som forskningsprosessen krever, krever også ulike typer respons hos veilederen eller de samarbeidende kolleger. Usikkerhet som både forskning i seg selv og stipendiatposisjonen innebærer kan som nevnt av flere grunner være særlig belastende for kvinner. Det psykologiske alfa og omega for god kvinneforskning er - som i kvinnekampen ellers - økt selvtillit og økt tillit til andre kvinner. Dette kan tildels stimuleres ved arbeidsformer som oppmuntrer til faglig generøsitet og gjensidig støtte, og som sikrer et minimum av stabilitet og forpliktethet. Kort sagt: arbeidsstilen i et veiledningsprogram må bygge videre på de samarbeidsformer som allerede er under utvikling i kvinneforskningsmiljøet.

2. Prosjekt - tema.

Når jeg har valgt Kvinner og fellesskap som det sentrale tema for et veiledningsprosjekt har dette flere grunner. For det første kvinnepolitisk: fellesskap og samhold er den viktigste ressurs som undertrykte grupper kan mobilisere for å oppheve undertrykkelsen. For det andre vil temaet ligge vel til rette for å trekke inn et klasserperspektiv i forbindelse med kvinnes situasjon, noe man savner både i eksisterende kvinneforskning og tildels i kvinnepolitikken. For det tredje mener jeg at arbeid med

felleskap, samhold, konflikt-problemer er et nødvendig supplement til de undersøkelserne som legger hovedvekten i kvinneforskningen på den enkelte kvinnes mulighet og utfoldelse eller som implisitt eller eksplisitt forutsetter middelklassens verdier som de beste for alle, også i et klassesamfunn. - At det er gjort lite forskning på området, også i internasjonal sammenheng, behøver ikke å være noen grunn i seg selv til å prioritere et område, men i denne sammenheng mener jeg at dette også taler for valget av tema.

En kan gjerne kalle prosjektet om Fellesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner for et faglig "paraplyprosjekt", dog uten felles finansieringsgrunnlag. Og i den forbindelse er det rimelig å nevne at styret for NAVF's sekretariat for kvinneforskning arbeider med et annet program som kan integrere mer omfattende deler av den kvinneforskning som nå foregår i Norge. Dette program har tittelen Kvinners levekår og livsløp, og er også nevnt i Nytt om kvinneforskning nr. 2, jan. 1977. Jeg ser veiledningsprosjektet som ett av de som kan inngå i det større forskningsprogram om Kvinners levekår. Kvinners evner til gjennomføring av organiserte fellesskap er en av de faktorer som bestemmer deres levekår, vi vet ennå svært lite om denne ressurs hos kvinner, om dens muligheter og begrensninger.

Temaet for veiledningsprosjektet er omfattende, og det har foreløpig ikke så stor mening å avgrense det strengt. Det er viktigere å angi en del sentrale områder og problemstillinger som samtidig er slik at de kan passe som utgangspunkt for dannelsen av arbeidsgrupper. Spørsmålet om arbeidsgruppens etablering og arbeidsmåte kommer jeg tilbake til under pkt. 3.

For det videre arbeid vil jeg foreslå et program med to innfallsvinkler eller faser, der vi i første fase arbeider med kvinneverelasjoner innen ulike institusjonelle rammer, i den andre fasen prøver ut problemstillinger som griper utover slike rammer.

Første innfallsvinkel innebærer arbeidsmøter og drøftelser mellom forskere som helt eller delvis tar sikte på å gi en analyse av kvinneverelasjoner innen forskjellige samfunns-messige sektorer, f.eks.

Kvinneres forhold til hverandre på arbeidsplassen (f.eks. dannelsen av "arbeiderkollektiver").

Kvinneres forhold til hverandre i fagforeningssammenheng (f.eks. kvinners forsøk på å reise egne kvinnekrev i fagbevegelsen).

Kvinnerelasjoner i familie og slektsammenheng (f.eks. mor-datterforhold, slektsnettverk).

Kvinnerelasjoner i lokalsamfunn og i sosiale nettverk (f.eks. uformelt lederskap i kvinnegrupper, generasjonskonflikter, vennskap mellom kvinner).

Kvinnerelasjoner i politiske partier og i foreningsvirksomhet (f.eks. politiske kvinneaksjoner).

Kvinnebevegelsens målsettinger, dens formelle og uformelle organisasjoner (f.eks. kvinners organisasjonsformer, lederskapsformer, rekrutteringsmønstre).

De merkelappene på eventuelle forskningsgrupper som er nevnt ovenfor er ikke helt tilfeldig valgt, de har et visst grunnlag i foreliggende planer og interesser hos yngre forskere fra ulike fag og i forskjellige miljøer. Likevel må de ses som eksempler på arbeidsgrupper i et nettverk, ikke som endelig forslag.

Den andre innfallsvinklen eller fasen i veiledningsprogrammet bør dekke behov for å samarbeide om problemstillinger eller innfallsvinkler som går på tvers av slike institusjonelle rammer som listen ovenfor angir. La meg nevne noen muligheter, mer tilfeldig valgt:

Begrepsutvikling m.h.p. ulike former for fellesskap mellom kvinner. "Tradisjonelt" eller sosialt kvinnefellesskap vs. "politisk" fellesskap. Fellesskap, samhold, solidaritet som begreper. Offensiv og defensiv solidaritet. Ekspressiv og instrumentell solidaritet.

Fellesskapsformer i forhold til makt og avmakt. Samhold som alternativ til individuell innflytelse.

Organisasjonsmønstre i ulike kvinneorganisasjoner, sett i forhold til medlemmenes klassebakgrunn.

Fellesskapsformer hos kvinner i ulønnet produksjon sammenliknet med kvinner i lønnet produksjon. Betydning av arbeidets art vs. strukturell ramme (husmødre - sykepleiere - industriarbeidere).

Klasse, sosialisering og fellesskapsformer blant kvinner.

Forholdet mellom kvinnefellesskap og menns fellesskaps- og organisasjonsformer.

Oppfatninger av kvinnelighet hos kvinner i ulike typer kvinnefellesskap.

Strukturelle og psykologiske betingelser for identifisering med andre kvinner.

Relasjoner mellom kvinner i lukkede organisasjoner.

Konflikt, konfliktløsning og konfliktunngåelse mellom kvinner i ulike typer fellesskap.

Mange kvinner er sosialt forholdsvis isolert fra andre kvinner, dette gjelder ofte småbarnsmødre, men også - om enn på en helt annen måte - kvinner i mannsyrker og f.eks. kvinner i ledende stillinger. Hva betyr ulike former for isolasjon for holdninger og praksis i forhold til kvinnefellesskap?

Veiledningsprosjektet tar primært sikte på norske forhold, men utelukker ikke sammenliknende studier av kvinner i helt andre kulturer.

Av særlig interesse for begge innfallsvinkler er det å oppmuntre "aksjonspregede" prosjekter som satser på endring i kvinners relasjoner til hverandre, kombinert med løpende systematisering av resultater. En norsk variant av de terapigrupper som Psykologisk institutt ved Københavns Universitet - i samarbeid med Kvinnehuset - har i gang, kan tenkes etablert. Spørsmålet om bruk av den nye kvinnebevegelsens metoder med "bevisstgjøringsgrupper" kan være aktuell også i sammenheng der kvinner har en mer spesielt problemfylt situasjon.

Hvorvidt de to innfallsvinklene også bør representere faser i prosjektet, kan ikke avgjøres i dag. Det kan være like rimelig å se dem som parallelle måter å arbeide på. Og for noen kan det være naturlig å arbeide bare innen 1.innfallsvinkel eller 2.innfallsvinkel.

Enkelte av de problemstillingene som nå er nevnt tar jeg opp igjen i det faglige notat om veiledningsprosjektet som er under utarbeidelse. Men min oppgave blir først og fremst å hjelpe andre kvinneforskere med å utforme sine ideer og analysemåter i forbindelse med hovedtema, og å få frem problemstillinger vedrørende kvinneverelasjon som ligger implisitt i mye av kvinneforskningen.

Alle studiene innen prosjektet tenkes altså på en eller annen måte å bidra til analysen av de materielle, sosiale, kulturelle og psykologiske betingelser som former kvinners forhold til hverandre. Dette betyr naturligvis ikke at sammenlikning av kvinners og menns fellesskapsformer ikke skal inngå i veiledningsprosjektet. Dette er tvertimot nødvendig og ønskelig. Og særlig viktig kan det vise seg å være å påvise hvordan menns interesser og organisasjons-

former lager betingelsene for kvinners forhold til hverandre. Mitt forslag i denne omgang er imidlertid å legge hovedvekten på kvinners forhold til hverandre, og kanskje også på de "positive" tilfellene av kvinnefellesskap og samhold.

3. Arbeidsgruppene.

Som nevnt tenker jeg meg at prosjektet kommer til å bestå av et "nettverk" av tilknyttede arbeidsgrupper, et prosjektnettverk. I visse tilfeller kan det passe med individuell tilknytning, noe individuell veiledning bør også innpasses, men arbeidsgrupper er hovedprinsippet. Gruppene kan f.eks. ha fra 2 til 6-7 deltakere, og vil først og fremst være organisert etter felles interesser enten i et institusjonelt område (innfallsvinkel 1), eller et sett av problemstillinger (innfallsvinkel 2).

Det vil antagelig vise seg at noen forskere har spørsmålet om kvinners forhold til hverandre som sitt hovedtema - f.eks. "organisasjonsformer i kvinnebevegelsen" eller "vennskap mellom kvinner" - mens temaet for andre mer kommer inn som et "biprodukt" eller en variabel blandt andre i deres analyser. Hvis det er slik, kan det være rimelig å åpne for henholdsvis fastere og løsere tilknytning til en gruppe, alternativt for henholdsvis kortere og lenger tids deltagelse. Dette spørsmål må drøftes nærmere under etableringsfasen og etterhvert som man får erfaringer. Deltagelsen i prosjektet bør prinsipielt kunne strekke seg fra heltids forskningsarbeid med ett hovedtema over 3 år - til fremleggelse av enkelte data eller teoretiske synspunkter som får økt betydning sett i sammenheng med andre data eller teori-ansatser. Det blir en av veilederens oppgaver å foreslå måter å innpasse mer kortsiktig virksomhet i prosjektet på slik at arbeidsgruppene blir noenlunde stabile.

Deltagerne i gruppene bør stort sett være forpliktet over et minimums tidsrom på f.eks. 1 år. Det kan likevel dannes ad hoc grupper som møtes en eller to ganger for å drøfte spesielle problemer. Det må dessuten naturligvis være mulig å invitere "ressurspersoner" av forskjellig slag til kortere eller lenger tids deltagelse i en gruppe.

Gruppene bør selv, i samråd med veilederen bestemme en målsetting for en kortere eller lenger periode, og innrette sin møtevirksomhet etter dette. Gruppene arbeider på grunnlag av arbeidsnotater fra de enkelte deltakere, og langsiktig deltagelse bør være betinget av levering av notater.

Den enkelte bør kunne skifte arbeidsgruppe når dette er faglig ønskelig, grupper bør kunne slå seg sammen eller dele seg for kortere eller lengre perioder.

Det empiriske materialet som deltagerne samler inn bør betraktes som en felles data-pool, men likevel slik at "innsamleren" (innsamlerne) har en førsterett til bruk og til avgjørelser om sekundær bruk.

Det samlede prosjektnettverk bør møtes minst en gang om året, for å drøfte arbeidet i gruppene, trekke ut de felles erfaringer og planlegge eventuell felles virksomhet. Det er rimelig over sikt å tenke seg publikasjon av en bok der grupper og enkeltpersoner bidrar, men enda viktigere å få igang en skriftserie med delanalyser.

Spørsmålet om en startkonferanse bør drøftes nærmere likeså spørsmålet om et seminar om kvalitative metoder.

Veilederens oppgave er først og fremst faglig koordinerende og veiledende: gi individuell og særlig gruppevis veiledning, sørge for kontakt mellom forskere f.eks. ved konferanser og seminarer om de tema eller problemstillinger som etter hvert utvikles, bidra til en forskningsøkonomi der data kan brukes også av andre enn dem som har samlet dem inn, hjelpe til med publisering og eventuelt bidra til at en videre formidling av forskningsresultatene bygges inn i prosjektene. Ikke minst er det viktig å sørge for at forskere over tid kan knytte seg til ulike grupper eller miljøer og at koblingsmulighetene mellom gruppene klarlegges.

Kvinneforskere som er interessert i å drøfte en tilknytning til et større arbeid om Fellesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner bes om å kontakte meg eller NAVF's sekretariat for kvinneforskning.

Harriet Holter
Psykologisk institutt
Universitetet i Oslo, Boks 1094
Oslo 3,
Tlf. 46 68 00, linje 8236
eller
Niels Henrik Abelsv. 31 B,
Oslo 8
tlf. 69 04 93.

Hvem er interessert i undersøkelser om

kjønnsrolleholdninger?

Av Grethe Værnø.

Undersøkelse blant ektefeller i den flyttepliktige utenriksetat.

Hvor langt er kvinner egentlig kommet når det gjelder endringer i egne kjønnsrolleholdninger?

Hva kan vi lære om dette ut fra kvinnes konkrete handlinger og utsagn? Har vi å gjøre med forskjellige grupper kvinner, alt etter alder, utdannelse, oppvekstmiljø, sosial bakgrunn, den umiddelbare livssituasjon og liknende?

Er kvinnene i dag gjenstand for en "krysspåvirkning" som fører de fleste, eller mange, ut i en identitetskrise - hvor mange forsøker å definere seg selv i forhold både til seg selv og til sine omgivelser - hvor de konkrete utslag vil variere alt ettersom påvirkningen i retning av det gamle eller det "nye" kjønnsrollemønster har hatt sterkest innflytelse over holdningsdannelsen og avhengig av hvilke praktiske konsekvenser en full revurdering av egne kjønnsrolleholdninger vil ha i ens daglige tilværelse?

En rekke slike elementære spørsmål er kommet i forgrunnen i forbindelse med en undersøkelse som Utenriksdepartementets Ektefelleforening, UTEF, skal foreta blant sine medlemmer, i tilknytning til Utenriksdepartementets egen miljøundersøkelse.

UTEF's opplegg har egentlig et mer konkret siktemål: å kartlegge ektefellenes ønsker om eget arbeid, og deres interesse for et organisert og lønnet representasjonsarbeid. Dette er data som trenges for at organisasjonen kan gå videre med initiativ for å bedre arbeidsmuligheter for ektefeller i utenrikstjenesten.

Samtidig søker UTEF kontakt med forskere eller studenter som ville være interessert i å bruke dette materiale på en mer vitenskapelig måte, og som eventuelt ville ønske å delta i utarbeidelse av spørsmål som vedkommende mente var sentrale for den ønskede problemstilling. Organisasjonen har ikke noen penger, men vil søke om støtte til faglig bistand ved utarbeidelse av spørsmål, og eventuelt senere databehandling og analyse.

Det finnes knapt et annet yrke som har en så inn-
gripende virkning på ektefelle og familie som utenriks-
tjenestemannens. I enda større grad enn når det
gjelder prester og militært personell - de andre
grupper av mer eller mindre flyttepliktige stats-
ansatte - er ektefellene gift med ektefellens arbeids-
giver. En utenriks-tjenestemann vil gjennom hele sin
karriere - opp til 40 år - flytte til et nytt land
hvert 2.-5.år. Normalt ser det ut til at to perioder
ute blir fulgt av en periode hjemme. Virkningen for
en ektefelle som måtte ønske å ha eget arbeid kan
man forestille seg. Samtidig har livet i utenriks-
tjenesten normalt krevet storparten av ektefellens
arbeidskraft, til flytning, innredning og etablering
av husholdning under stadig nye forhold og språk,
representasjon og selskapelighet.

Holdningene blant ektefellene varierer fra total
aksept og høy grad av trivsel, til like total avvisning
- med et innebygget spektrum av problemer: avgang fra
tjenesten, skilsmitter og pseudo-skilsmitter, under-
trykket mistriivsel, protestholdninger og så videre.
Praktiske problemer kommer tilsyne når det gjelder
enker og fraskilte som har mistet kontakt med yrkes-
livet og miljøet i Norge.

Det skulle være mulig å påvise klare variasjoner i
holdninger som utslag av forskjeller i alder og ut-
dannelse, uten at det derfor er noen selvfølgelig
sammenheng mellom graden av "identitetsbevissthet",

dybden av identitetskrisen, utdannelsesnivå, faglig/profesjonell orientering og ønsker om selvstendig yrkesaktivitet. (Man kan for eksempel være sterkt kvinnesaksbevisst uten å ha spesielle faglige interesser - noe som sannsynligvis vil gi seg utslag i meget negativ holdning til enkelte sider ved den tradisjonelle "UD-kones" tilværelse).

Muligens kan ektefellene deles opp i grovt sett tre grupper. Den eldre generasjon har glidd godt inn som del av et "team" ved utetjeneste. Denne gruppes reaksjoner på nye tendenser som langt på vei oppfattes som trusler mot deres liv og livsoppfattelse kan måles i deres holdning til konkrete forslag om endringer i ektefellepolitikken i Departementet. Generasjonen i midten er mer uensartet - og tilsynelatende splittet mellom dem med egen og tilfredsstillende yrkespraksis og de andre. Denne gruppen er vokst opp med det gamle kjønnsrollemønster, men har lært kvinnesak fra egen erfaring. Etter perioder med småbarn og videreutdanning (som lar seg rimelig godt kombinere med en ektefelle i utenriktjenesten) ønsker de en produktiv og meningsfylt tilværelse. Selv blant de yngste er det ingen helt entydige holdninger. Man kan vel gå ut fra at de mest klart yrkesorienterte forhindrer sine ektefeller fra å søke opptak i UD. Likevel er det mange unge kvinner med høy utdanning som har samtykket i at ektefellen har gått inn i tjenesten - men som samtidig tar ut sin usikkerhet i aggresjon mot tjenesten som sådan.

Det ville også være interessant å undersøke søkermassen og de ansatte med sikte på endringer over de siste 10 år når det gjelder ekteskapelig status, søkerens kjønn, ektefellens utdanning og forventninger.

Mange kvinner ser fremdeles ikke ut over perioden med små barn, og for mange kan man anta at de ikke ønsker å ødelegge for mannens karriere eller frie yrkesvalg. Samtidig har man antatt at de yngre kvinner i dag er langt mer bevisstgjort - mens de imidlertid sannsynligvis fra fødselen er blitt indoktrinert med omtrent like sterke kjønnsrolleholdninger som den foregående generasjon.

Vi kan bare gå ut fra at denne "krysspåvirkning" vil skape store problemer for kommende generasjon ektefeller i utenrikstjenesten. Problemene er ikke bare målbare i forhold til forventningen om eget arbeid. Livet i utenrikstjenesten understreker usedvanlig sterkt følelsen av å være et omtrent viljeløst vedheng som blir "droppet" ned der på jorden hvor mannens arbeidsgiver finner for godt å sende ham.

En interessant - men kompliserende - faktor i dette bilde er spørsmålet om virkningen på - og av - mannlige ektefeller, om og når de vil innfinne seg i et antall større enn to eller tre.

Ektefelleundersøkelsen skal være ferdig utarbeidet innen midten av mai, muligens noe senere, slik at svarene skulle foreligge i begynnelsen av høstsemesteret. Interesserte forskere eller studenter kan ta kontakt med Grethe Værnø for nærmere opplysninger. Hun treffes mandag - onsdag i NKNs U-landsinformasjon, FR.Nansens pl.6, Oslo 1. Tlf.: 42 62 45. Privat: Sondreveien 4 B, Oslo 3. Tlf.: 14 74 23.

Rapport fra Arbeidseminar i kvinnelitteratur-

forskning på Vikersund

10.-13. januar 1978.

Av Åse Hiorth Lervik.

Tyngdepunktet i programmet lå på rapporter om igangværende prosjekter om kvinnelitteratur:

Jorunn Hareide: Dikken Zwilgmeyer som "voksenforfatter"

Irene Engelstad: Amalie Skrams ekteskapsromaner

Janneken Øverland: Cora Sandel

Marit Bjerkeng Nielsen: Glemte russiske forfatterinner
1890 - 1920

Siri Nylander: Marge Piercy og den amerikanske
feministbevegelse.

Prosjektene var på forskjellige stadier, fra planlegging til utarbeidelse, og spørsmål og diskusjon etter rapportene kom både til å ta preg av dette og av hvor godt de andre deltakerne kjente det stoffet prosjektet dreide seg om. Gjennomgående var det stor interesse for å diskutere målsetting og metode for prosjektene. Kritikken av det enkelte prosjekt kunne bare i få tilfelle bli mer konkret, til gjengjeld fikk vi meget ut av å sammenlikne prosjekter over forskjellige lands kvinnelige forfattere. Ikke minst gjaldt dette de vanskeligheter de enkelte prosjekter bød på med hensyn til materialeinnsamling og bakgrunnsopplysninger, kilder om den historiske situasjon, biografisk materiale, mottakelsen av verkene i form av aviskritikk osv.

Inger Johnsen orienterte om dokumentasjonstjenesten for litteratur om kvinner ved Universitetsbiblioteket i Bergen, som er en nasjonal tjeneste og dessverre har for liten kapasitet til å kunne gi en dekning av litteraturen retrospektivt innenfor en rimelig fremtid.

Det ble vedtatt å rette en henvendelse til Kirke- og undervisningsdepartementet om å styrke denne tjenesten, spesielt på grunn av at den bibliografiske registreringen av eldre kvinnelitteratur er meget mangelfull.

Ase Hiorth Lervik orienterte kort om NAVF, spesielt om stipendprogrammet for kvinneforskning under Rådet for humanistisk forskning og sekretariatet for kvinneforskning under Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning. Det ble stilt en del spørsmål, blant annet om reisestipend og om mulighetene til å få halvt arbeidsstipend i en småbarnsperiode.

Diskusjonen om metodiske spørsmål i kvinnelitteraturforskningen kom naturlig i tilknytning til prosjektrapportene, men var også ført opp som egen post på programmet og fylte to økter uten å bli uttømt. Utgangspunktet var først og fremst metodekapitlet i Et annet språk med presentasjonen av amerikansk feministisk kritikk, Greimas' strukturalistiske analysemodell og Goldmanns litteratursosiologiske modell. Det ble også trukket inn hermenevtikk, freudiansk teori, offentlighetsteori. Et hovedspørsmål var forholdet mellom (kvinne)politisk engasjement og vitenskapelig objektivitet eller mulighet for etterprøving av resultatene. Andre problemer som ble tatt opp var forholdet mellom ideologisk vurdering og litterær kvalitetsvurdering, forholdet mellom litteratur og virkelighet, spørsmålet om det fins en særlig "kvinneestetikk".

Siste formiddag var satt av til å diskutere planer og tiltak. Det var stor enighet om at innsatsen på feltet burde økes i flere retninger. Kvinnelige forfattere har for liten plass i undervisning, pensum, oversiktsverker. Fordi det er få av de fast ansatte

lærerne ved universitetene som arbeider med kvinnelitteratur, er det vanskelig for interesserte studenter å få veiledning til hovedoppgaver eller forslag til gode emner. Det er også underskudd på undervisning i flere fag.

Et problem er at kjønnsroller og kvinneproblemer i litteraturen oftest henvises til valgfrie emner, og at det nesten utelukkende er kvinnelige studenter som velger disse. Det obligatoriske pensum bør inneholde stoff som tvinger alle lærere til å ta opp problemstillinger som for eksempel kvinnelige forfatters underrepresentasjon i litteraturhistorien eller hvordan mannlige forfatters mystifisering av kvinnen kan virke undertrykkende. Det er særlig viktig at dette kommer inn i skolens undervisning, fordi holdninger som dannes i denne perioden, kan bli avgjørende både for yrkesvalg og for kjærlighetsliv og ekteskap. Vi besluttet derfor å rette en henvendelse til Norsk lektorlag og Rådet for videregående skoler om at undervisning i kjønnsrolleproblematikk og kvinnelitteratur må bli obligatorisk emne i etterutdanningskurs for litteraturlærere som har fått sin utdanning på et tidspunkt da disse emnene sto enda svakere i universitetsutdanningen enn de gjør i dag.

Grunnlaget for undervisningen både i skolen og på universitetene må være forskning, og det var stor enighet om at forskningsinnsatsen må styrkes. Det er stort behov for å kartlegge kvinnelige forfatters løpebane og produksjon og analysere for eksempel hvilke hindringer de har møtt i sin virksomhet, negative reaksjoner, tegn på resignasjon og tilpasning til det rådende litterære system, hvilke omskrivninger de bruker i sin kritikk, hva de legger inn i begreper som "frigjøring" og "selvrealisasjon" til forskjellige tider osv.

Vi kom imidlertid fram til at det er for tidlig å starte et egentlig samarbeidsprosjekt, og at det beste foreløpig vil være å arbeide videre etter et mer uformelt kontaktmønster, med arbeidsgrupper i byene og utveksling av gjesteforelesere. Det var et sterkt ønske om å holde seminaret i omlag samme form neste år, med et litt annet program, og med de samme deltakerne. Når forskningsvirksomheten er kommet bedre i gang, vil det antakelig falle naturlig med en oppspalting etter nasjonallitteratur. Vi var også inne på de spørsmål om organisering av kvinneforskningen i flere fag som har vært reist i den senere tid, dannelse av et kvinneforskningsakademi, et nordisk tidsskrift og likende uten å ta stilling til dette.

Vi anser seminaret for å ha vært meget vellykket og vil takke Rådet for humanistisk forskning som bevilget penger og gjorde seminaret mulig.

Nye publikasjoner om kvinnespørsmål:

NOU 1978: 6 Arbeid for kvinner. Universitetsforlaget. Utredning om sysselsettingstiltak for kvinner.

Danske bøyer om kvindesag 1880-1976. Bibliografi utarbejdet av Jette Nybroe, Roskilde Universitetsbibliotek. 1977.

Årbog for Kvinderet 1978. Juristforbundets Forlag, København.

Kvinnohistorisk Arkiv. Gøteborgs Universitetsbibliotek. Förteckning över nyutkommen litteratur. (Til og med 1977).

Det kan vel også være godt å vite at en både i Sverige og Danmark nå er i ferd med å utarbeide oversikter over universitets- og høgskoleforskning som tar for seg kvinnespørsmål (svenskene foretrekker betegnelsen likestillingsforskning). I Sverige er det Birgitta Brodd ved Universitetet i Uppsala som står for arbeidet, i Danmark Nynne Koch og Jette Drastrup ved det Kongelige bibliotek, København.

"Vår bestemmelse er å giftes"

Redigert av Elisabeth Aasen

Omtale av Ida Blom

Som et av resultatene av de siste års kvinneforskning innenfor skjønnlitteraturen foreligger nå Elisabeth Aasens antologi av hovedsakelig glemte kvinnelige forfattere fra siste halvdel av 1800-tallet. Boken gir innsyn i en kvinneverden som vi uten skjønnlitteraturen har små muligheter for å få kjennskap til: problemene som embetsstandens døtre hadde med å "bli forsørget" i et samfunn hvor normene kun anerkjente ekteskapet som kilde til livsopphold for kvinner.

Selv om også en rekke andre emner blir tatt opp, har Elisabeth Aasen latt dette tema være bestemmende for utvalget. Utdragene av en lang rekke noveller og skisser viser hvordan ball og annen selskapelighet fungerer som ekteskapsmarked. Kvinnens "dyd" var hennes viktige aktivum. Uten plettfriandel ble hun forkastet som livsledsagerske, ikke bare av overklassens, men også av arbeiderklassens menn.

Dobbeltmoralen, som satte strenge grenser for hva kvinner kunne tillate seg både før og etter vielsen, mens den unnskyldte menns seksuelle forbindelser med andre enn hustruen, er et av de problemene som opptok de kvinnelige forfattere. Flere av dem har også øye for de tragediene menns seksuelle utnyttelse av tjenestejentene brakte med seg. Størst vekt legger de likevel på anstrengelsene som unge kvinner og deres nærmeste familie la for dagen for å skaffe en så fordelaktig ekteskapspartner som mulig. Det rent økonomiske og sosialt prestisjebetonte spilte her en avgjørende, følelsene en underordnet rolle. Ekteskapet

som en praktisk forsørgelsesvei for kvinner var hovedsaken, og flere av kvinnene som vi møter i antologien innretter seg målbevisst nettopp på å sikre seg best mulig forsørgelse. Slik målrettet egenaktivitet måtte imidlertid kamufleres bak et slør av "kvinnelighet". I tråd med det rousseau'ske mønster for oppdragelse av piker som ble fulgt i 1800-tallets Norge, måtte kvinnene nemlig fremstå som skjønne, yndefulle, litt hjelpeløse vesener, fulle av følelser og trang til selvpoffrelse.

Et annet resultat av denne oppdragelsen ble spenningen mellom den svermeriske kjærligheten som de unge kvinnene leste og drømte om og den virkeligheten ekteskapets hverdag avslørte, et tema som fyller flere av bidragene.

De biografiske opplysninger Elisabeth Aasen gir om hver enkelt forfatter viser hvor store omkostningene var for kvinner av denne sosiale gruppe som ønsket å gjøre noe annet ut av tilværelsen enn det rollen som hustru og mor bød dem. Flere publiserte sine arbeider anonymt og husmorpliktene stod ofte i veien for en kunstnerisk aktivitet. Mange av de kvinnelige forfattere var derfor enten ugifte eller enker.

Med delvis unntak av Karen Sundt er alle bidragene farget av forfatternes klassebakgrunn, både i emnevalg, framstilling og i synet på andre sosiale grupper. Det er derfor viktig å være klar over at utdragene kun gir oss innblikk i kvinneholdninger hos en ganske liten del av norske kvinner. Liknende vitnesbyrd om andre kvinners situasjon er foreløpig ikke blitt publisert i Norge, om de i det hele tatt eksisterer.

Man kan kanskje beklage at Elisabeth Aasen bevisst har utelatt memoir-litteraturen. Her må være meget å hente for den som er interessert i å vite om en glemt del av vår historie. Kanskje her er stoff til en ny antologi?

Aasens bok har verdi på flere fagfelter og viser således kvinneforskningens tverrfaglige karakter. Sosiologen kan finne data som bekrefter at endrete økonomiske og sosiale strukturer slår ut i endring også av kjønnsrolleideologien. Selv om vi i 1800-tallets kvinnekultur gjenfinner en del av de samme kategoriene som i vår tid, er det likevel avgjørende forskjell på innholdet i disse kategoriene.

For historikeren er antologien en illustrerende kilde-samling til holdninger blant embedsstandens kvinner på sentrale felter som ekteskap, seksualitet, o.m.a., mens utdragenes verdi for litteraturforskningen bl.a. vil ligge i at de skjærper ønsket om å stifte nærmere beskjentskap med flere av fortidens kvinnelige forfattere. Med denne tekstsamlingen er et viktig skritt gjort for å korrigere inntrykket av at kvinner har manglet kreativ evne, og for å kartlegge vanskelighetene som måtte overvinnes før en kvinne kunne tre åpent fram som forfatter.

"Vår bestemmelse er å giftes".

Redigert av Elisabeth Aasen.

Tanum-Norli 1978.

I forbindelse med Elisabeth Aasens nye tekst-samling kan vi nevne at Mimi Sverdrup Lundens klassiker "De frigjorte hender" i år har kommet på Tanum-Norlis forlag i sin 5.utgave.

Kjønn, språk og kommunikasjon -

enda meir litteratur.

Av Rolv Mikkjel Blakar.

I skjeringspunktet mellom to dominerande straumdrag i tida - nemleg (a) tendensen til å forstå stadig fleire fenomen i eit sosialt perspektiv og (b) likestillingskampen - har studiet av "språk og kjønn" dukka fram som eit uhyre populært tema. Bibliografiar (1,2) viser at arbeida på kort tid kjem opp i hundretal. Også her heime har vi fått ei rekke analyser. Det er nok å nemne bøkene "Språk er makt" (3) og "Språk og kjønn" (4). Særleg fordi språk-kjønn analysene er viktige i den pågåande kampen for likestilling, er det synd at kvaliteten - teoretisk og metodisk sett - ofte ikkje held mål. (For kritiske analyser, sjå 5,6).

Grunnen til dette notatet er ei lita bok: "VARDAGSSKRIFT TIL JAN och JENS i anledning det året dom nærmade sig 31, og till alle dere andre som tycker om vardagsoppmuntran". ^{x)} I ei lita bok med denne sjarmerande tittelen har TOVE og OLAUG (red.) samla 15 bidrag der temaene spenner vidt. Fylgjande 3 kapittel er nok grunnen til at Nytt om Kvinneforskning ville ha ein omtale: "Om sexisme og norsk" (Einar Haugen), "Kjerringsnakk og mannfolkprat" (Else Ryen) og "Om androgyn (både-och/varken-eller) ligvistikk" (Olaug Rekdal & Tove Skutnabb-Kangas). Dei andre bidraga varierer sterkt, både med omsyn til tema, nivå og kvalitet. For dei som er opptatt av språkforskning er det likevel fleire godbitar i VARDAGSSKRIFT. Kva så med dei som vurderer VARDAGSSKRIFT ut frå ei generell interesse for kvinneforskning (kva nå det måtte vere)?

x) For ordens skuld, JAN og JENS, som VARDAGSSKRIFT er ei hyggeleg helsing til, er to lingvistar, Jan Anward og Jens Allwood.

Av dei tre nemnte bidraga er to - Ryen og Haugen - forkorta versjonar frå tidlegare publikasjonar (7,8). Særleg Haugens bidrag har tapt stort på nedkortinga. Dei som les engelsk bør lese originalen. Den var absolutt lesverdig (sjølv om den er kritisk til enkelte av undertekna sine analyser)! Altså vil interessa for boka stå og falle med kapitlet om den "androgyn lingvistikken". Innleiingsvis sløkker forfattarane interessa ved å fortelje at androgyn lingvistikk "var et moteord vi fanget opp", men "vi er sant og si allerede temmelig trøtt av det". Personleg trur eg at androgeny-omgrepet kan vise seg å verte nyttig i framtidige analyser innanfor kvinne-, manns- og menneskeforskning. Men ein føresetnad for at dette - eller andre omgrep - skal kunne verte fruktbare, er at vi kjem ut over lause og uforpliktande refleksjonar, og kartlegg språk og språkbruk integrert i reelle sosiale samhandlingssituasjonar. Personleg ser eg derfor fram til at vi får systematisk empiri frå studier av den typen som Tove Pedersen (under arbeid) utfører når ho kartlegg kommunikasjonen frå mann til mann, frå kvinne til kvinne, frå mann til kvinne og frå kvinne til mann i ein standardisert konfliktsituasjon. (Kortfatta presentasjon, sjå 6,9,10).

Referanser:

- 1) Nordin, K. & Thelander, M. (red.) (1977). Könsroller i språk. Rapport nr. 49 från forskningskommitten i Uppsala för modern svenska.
- 2) Thorne, B. & Henley, N. (1976). Language and sex: difference and dominance. Rowley, Mass.: Newberry House.

- 3) Blakar, R.M. (1973). Språk er makt. Oslo: Pax.
(Ny utgave 1975).
- 4) Ryen, E. (red.) (1976). Språk og kjønn. Oslo:Novus.
- 5) Blakar, R.M. (1974). Språk og kvinneundertrykking
- eit mangesidig problem. Ventil, 4, 3-10.
- 6) Blakar, R.M. (1978). Språk som makt og kvinne-
undertrykking: Språksosiologi som motefag. I
Kleiven (red.) Artikkelsamling om norsk språk-
sosiologi. Oslo: Pax. (In press.)
- 7) Else Ryens artikkel har stått i: Norsk Tidsskrift
for Logopedi, 1976, nr. 4.
- 8) Einar Haugens artikkel har stått i: Hopper, P.J.
(red.) (1977). Studies in descriptive and historical
linguistics Festschrift for Winfred P. Lehman
Amsterdam: John Benjamins.
- 9) Blakar, R.M. (1978). Kontakt og konflikt. Oslo:Pax.
- 10) Under "Prosjektbeskrivelse" i NAVFs rapport frå
konferanse (Ustaoset) om kvinneforskning.

"Vardagsskrift". Red.: Skutnabb-Kangas & Rekdal.

Kan skaffast ved å setje inn S.kr. 15.- på postgiro
366816-7 Olaug Rekdal, Uppsala.

Oversikt over kvinnefaglige undervisningstilbud i
samfunnsfag.

Det skjer mange og spennende ting på kvinneforskningsfronten for tida. Blant annet viser de mange spørreskjemaene som er sendt inn til Sekretariatet en stor faglig og tematisk bredde i tankevirksomhet og prosjektopplegg rundt om. Når forskningen spirer og gror, hvordan står det da til med undervisning i de problemområder kvinneforskere er opptatt av?

Forskning og undervisning henger tett sammen, og ekspansjon på det ene felt skulle tilsi vekst og velstand på det andre. Det er slike tanker som ligger bak den oversikt over ulike undervisningstilbud i samfunnsvitenskapelige fag som vi presenterer i det følgende. Oversikten er ikke på noen måte utfyllende. Den viser bare en del av de tilbud som eksisterer og vil bli fulgt opp i kommende numre av bladet.

Det kan kanskje synes vel seint å komme med en slik oversikt når semesteret snart er lagt bak oss og vårsola har begynt å varme. Hensikten er imidlertid dels å informere om hvilke undervisningstilbud som eksisterer i dag, dels å gi et forhåndsvarsel om hvilke muligheter høstsemesteret kommer til å romme. En noenlunde dekkende oversikt ville også kunne si oss mye om hvilke fag og fagmiljøer som er kommet et stykke på veg når det gjelder å formidle kunnskap om kvinners liv og virkelighet. Den ville også fortelle om de mange hvite flekkene som fremdeles eksisterer når det gjelder slik kunnskapsformidling på universitets- og høgskolenivå. Til tross for at vi har bedrevet ganske mye oppsøkende virksomhet, er det ganske sikkert en rekke undervisningsopplegg vi ikke kjenner til. Derfor ber vi at de som kjenner til/står for seminarer, forelesninger o.l. og som vi ikke har vært i kontakt med skriver/ringer inn til oss. Kommentarer og tanker rundt tema kvinnepensum/undervisning tas i mot med takk. Tidsfrist for innlevering av stoff til Nytt om kvinneforskning nr.4: 15.Mai.

KVINNELITTERATUR I PENSUM

Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø

av Rannveig Dahle Piene

La meg først gi et riss av instituttet og hvilken undervisning som gis der. Institutt for samfunnsfag (ISV) omfatter tre seksjoner, filosofi, historie og rene samfunnsfag. Her tar jeg bare for meg den siste seksjonen.

Her gis følgende undervisning:

- grunnfag i samfunnsvitenskap
- grunnfag i offentlig administrasjon
- mellomfag i samfunnsvitenskap (ettårig)
- hovedfag i samfunnsvitenskap

Rene samfunnsfag er inndelt i fire forskningsgrupper. Disse er:

- skoleforskningsgruppa
- planleggingsgruppa
- sosialpolitikkgruppa
- etniske relasjoner/samiske studier

Undervisning på grunnfagsnivå er generell og ikke knyttet spesielt til forskningsgruppene, men disse står for hver sin del av den felles undervisninga.

På mellomfagsnivå velger studentene forskningsgruppe. Halvparten av undervisninga er fortsatt felles, den andre delen er gruppespesifikk. Når studentene skriver eksamensoppgave i høstsemesteret, velger de tema som faller inn under den forskningsgruppa de tilhører.

SAMFUNNSVITENSKAP GRUNNFAG

All undervisning er felles. Den er delt opp i bolker, knyttet til ulike tema. Et tema er: Kvinnens livsforhold og utgjør ca. 100 s obligatorisk pensum (av totalt 3000 s).

GRUNNFAG I OFFENTLIG ADMINISTRASJON

Dette faget er delt i to, med en generell og en spesiell del. I vårsemesteret gis undervisning i den generelle delen, som omfatter:

- organisasjonsteori
- offentlig forvaltning/offentlig rett
- offentlig rett/forvaltningsrett

I den generelle delen, altså dette semesteret, har Beatrice Halsaa Albrechtsen vært gjesteforeleser. Hun har gitt to dobbeltforelesninger hvor hun tok for seg kvinnens stilling både i forhold til organisasjonsdelen og forvaltningsdelen. Deler av boka: "Kvinnens politiske deltakelse" er obligatorisk pensum. Ut over det er Tone Schou Wetlesens artikkel "Statsvitenskap og den kjønnsbestemte arbeidsdelinga" pensum, og vil bli forelest over.

I høstsemesteret skal forskningsgruppene bidra med undervisning i hvert sitt policyområde. Disse er:

- etnisitet
- industripolitikk
- skolepolitikk
- landbrukspolitikk
- helse- og sosialpolitikk
- familiepolitikk

Når en har planlagt og lagt opp pensumforslag, har en forsøkt å trekke inn kvinneperspektivet på alle områdene, men det er avgjort størst på familiepolitikk. I industri-politikk vil kvinners stilling bli tatt opp gjennom Årdalsprosjektet og Stortingsmelding nr. 14, 77-78, i den delen som omhandler kvinnesysseletting. I landbrukspolitikk er en artikkel av Asbjørg Wiggen "Kvinner i landbruket" pensum. I helse- og sosialpolitikk ser det smått ut. Det nærmeste en kommer er Etzioni: "The Semi-Profession and its organization". I skole-politikk vil det ikke bli noe eksplisitt kvinnelitteratur, men muligens trekkes en NOU-rapport - NOU 1976:46. Levekårsundersøkelsen, utdanning og ulikhet - inn.Ethnisitet har ikke ferdig spesifiserte pensumforslag, men hittil er ikke noe spesifisert på kjønn.

MELLOMFAGET

Som nevnt velger studentene på dette nivå å knytte seg til en av de fire forskningsgruppene. Fellesundervisning og gruppespesifikk, går parallelt gjennom begge semestrene.

Fellesundervisning gis i:

- vitenskapsteori
- sosiale teorier

Kvinneinnslaget på fellesdelen er helt ubetydelig (og er blitt kjempet inn).Meningen er først og fremst å konsentrere seg om klassikerne (Marx, Weber, Durkheim etc.). Da faller kvinneperspektivet også bort, nesten automatisk. Alt vi har oppnådd er å få inn Åse Berges artikkel "Kvinneperspektiv på sosiologisk forskning - et fagkritisk bidrag". Mens vi altså venter på å bli klassikere!

Forskningsgruppene

Sosialpolitikk

Det er lite kvinnelitteratur, bare to artikler av Kari Wærness som også har vært gjesteforeleser dette semesteret. De to artiklene handler om kvinners arbeid innenfor sosialomsorgen i Bergen, den andre om det usynlige velferdsarbeidet kvinner gjør.

Skoleforskningsgruppa

Situasjonen er minst like dyster. De er heller ikke enige i at problemstillingen er særlig relevant og hevder for øvrig at i pedagogikken har man alltid hatt et kjønnsrolleperspektiv på forskninga. Men eksplisitt kvinnelitteratur finnes altså ikke på pensumlistene.

Planleggingsgruppa

Her er det nok noe bedre, men langt fra imponerende. Vi finner en artikkel av Kirsti Bjørn "Husholdtsøkonomi og ikke-kapitalistisk produksjon". Noe er vel implisitt, kanskje i Harriet Holters "Nærmiljø og sosialpolitisk forskning", i Wilmot and Young "Family and Kinship in East London", som finnes på pensumlista. Dessuten en u-publisert artikkel av Kari Mette Aaseth "Avkvinnes bygdene?"

Men talsmannen for gruppa hadde i grunnen et interessant poeng, og mente at de som valgte å legge opp nyere artikler hadde mye større sjanse til å få med kvinneperspektivet implisitt, fordi han mente det gikk et tydelig tidsskille i litteraturen. I gamle artikler glimrer både kvinnene og perspektivet med sitt fravær, mens de har fått innpass i nyere artikler, "er blitt reflektert inn i analysen", som han uttrykte det. I hans egen forskning mente han f.eks. at det var skjedd en forandring. Ja, så gjenstår å håpe at det nytter å så (mens skepsisen lurer i vannskorpa).

Etniske relasjoner

Kanskje er det her en er kommet best ut av det. Hovedtema for all mellomfagsundervisninga er: Analytiske perspektiver på differensieringsprosesser generelt.

Utvikle begreper i komparativt perspektiv. Man kommer inn på ulike former for differensieringsprosesser, og der kjønn inngår som en form for differensiering.

Litteratur er: "Forskning om kvinner" og M.Z.Rosaldo "Woman, Culture and Society. A theoretical overview".

HOVEDFAG

Hovedfag har ennå ikke funnet sin form, det er ikke ferdig planlagt og det foreligger ikke egentlig pensumforslag i de ulike gruppene. Undervisningsmodellen er imidlertid den samme, med en felles og en gruppespesifikk del.

Kvinneperspektivet er dårlig ivaretatt her som ellers. Men fordi det ikke har vært gitt undervisning på hovedfagsnivå så lenge, så gis det rom for personlige pensumlister (et visst slingringsmonn finns ellers også). Vi ser tydelig tendens til at jentene velger kvinnelitteratur, uansett nivå.

Forskningsgruppene arbeider altså med pensumplaner. Sosialpolitikkgruppa har antakelig kommet lengst. Tema for fordypningsseminaret er: Komparative velferdsteorier og velferdsstatens framtid. Kvinneperspektivet kommer inn i tilknytning til en velferdsteori som går på at sosialpolitiske tiltak er en konsekvens av funksjonstømming i familien, en kritisk gransking av teoriens

holdbarhet.¹⁾

Etniske relasjoner fortsetter og viderefører tema om differensieringsprosesser, kjønn er fortsatt relevant. Skoleforskningsgruppa er kommet kort, pensumlistene til de som går opp blir retningsgivende og hittil har ingen kvinner gått opp til hovedfagseksamen i denne gruppa.

Planleggingsgruppa er heller ikke kommet noen veg med pensumlister.

-
- 1) Sosialpolitikkgruppa har endret sin undervisningsmodell noe og er for tida i gang med et prøveprosjekt. Vi kaller det hovedseminar og det innebærer at det går på tvers av nivåer og samtlige lærere skal delta. Tema er: Makt og avmakt. Her har vi greid å få innpass, innledningsvis tok vi opp ulike maktbegreper, deretter Maktutredningen og Beatrice Halsaa Albrechtsens kvinnekritikk av den. Senere kommer:
- kjønn og makt (to ganger)
 - enslige forsørgere, avmakt
 - makt mellom barn og foreldre
 - kvinnelige arbeidere i sosialomsorgen

Det er vi ganske fornøyd med!

Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo, V.1978.

Kurs: STV 851 Kvinner og politisk deltakelse.

Kursleder: Ottar Hellevik

Kursets formål: Kurset faller i tre deler. Utgangspunktet er en beskrivelse av forskjeller i kvinners og menns samfunnsmessige stilling, med spesiell vekt på politisk deltakelse. Neste del tar opp ulike teoretiske forklaringsperspektiver på disse forskjellene. Mot denne bakgrunnen diskuteres til slutt behovet for sosiale endringer og ulike midler til å realisere dem. Kurset vil gjøre utstrakt bruk av innkalte forelesere som har arbeidet med de spesielle temaene som blir tatt opp.

LITTERATUR:

1. Albrechtsen, Beatrice H., Kvinner og politisk deltakelse (Oslo, 1977), s. 11.- 29. 119 s.
2. Arnfred, Signe, "Familien i den politiske økonomi", i Arnfred og Syberg (red.), Kvindesituation og kvindebevægelse under kapitalismen (København, 1974) s. 48 - 94. 47 s.
3. Bastiansen, Astrid, "Blir vi friere?", Kjerringråd nr. 11 (1977-3), s. 8-14. 7 s.
4. Beauvoir, Simone de, Det annet kjønn (Oslo, 1970), "Innledning", s. 13-29 bd. 1, "Konklusjon", s. 173-189, bd. 2. 34 s.
5. Bengtsson, Margot, "Likestilling eller frigjøring?", i Kvinnens årbok 1974 (Oslo, 1973), s. 52-86 35 s.
6. Blom, Laila, "Illusjoner og kvinnekrav", Kjerringråd nr. 2 (1975-2), s. 40-44. 5 s.
7. Boyer, Hilde, "Husarbeid og samfunnsøkonomi", Kjerringråd nr. 5 (1976-1), s. 3-9. 7 s.
8. Brekke, Live, "Særkrav for kvinner og strategi for kvinnefrigjøring", Kjerringråd nr. 9 (1977-1) s. 32-37. 6 s.
9. Brekke, Live, "Marxistisk teori for kvinnefrigjøring", Kjerringråd nr. 11 (1977-3), s. 42-48 og nr. 12 (1977-4), s. 46-50. 12 s.
10. Buch-Hansen, E. et al., Kvinder er den halve verden, (København, 1976), s. 7-29. 22 s.
11. Chamberlayne, P. og J. Gardiner, "Kvinnorna, staten och reproduktionen", Zenit (1977-1), s. 20-34. 15 s.
12. Firestone, Shulamith, Kjønnenes dialektikk (Oslo, 1973) s. 201-236. 36 s.

13. Gjertsen, Arild, "Kjønn, klasse og familie" i Holter et al. (red.), <u>Familien i klassesamfunnet</u> (Oslo, 1975), s. 97-123.	27 s.
14. Glomm, M. og G. Balas, "Faglig kvinnekamp - hva må gjøres?", <u>Kjerringråd</u> nr. 9 (1977-1), s. 5-10.	6 s.
15. Gulli, Brita, "Patriarkat, kapitalisme og marxistisk teori", <u>Kontrast</u> nr. 66 (1977-2), s. 47-52.	6 s.
16. Hansen, Hergunn, "Jordbruksarbeid uten vederlag", <u>Kjerringråd</u> nr. 5 (1976-1), s. 9-10.	2 s.
17. Hernes, Helga, "Om kvinneforskning", i Gornitzka og Ravndal (red.), <u>Samfunnsforskning om kvinner</u> (Oslo, 1977), s. 40-57.	18 s.
18. Hernes, Helga, "Mannsorganisasjonen i Norge", <u>Kjerringråd</u> nr. 9 (1977-1), s. 2-5.	4 s.
19. Holter, Harriet, "Kvinneforskning - historisk utvikling og aktuelle motsetninger", i Gornitzka og Ravndal (red.), <u>Samfunnsforskning om kvinner</u> (Oslo, 1977), s. 7-40.	34 s.
20. Holter, Harriet, "Familiepolitikk og politisk analyse av familien", i Holter et al. (red.), <u>Familien i klassesamfunnet</u> (Oslo, 1975), s. 13-33.	21 s.
21. Dahl, Tove Stang, "Familien og regjeringen", <u>Kontrast</u> nr. 47 (1974-5), s. 39-44.	6 s.
22. Kollontay, Alexandra, <u>Kvinnans stelling i den økonomiska samhällsutvecklingen</u> (Sverige, 1971), s. 125-141.	17 s.
23. Liversage, Toni, "Partiarbeide og kvinnebevegelse - kan disse to ting forenes?", <u>Kontrast</u> nr. 67 (1977-3/4), s. 80-88.	9 s.
24. Mitchell, Juliet, <u>Kvinnens lodd</u> (Oslo, 1973), s. 162-171.	10 s.
25. Møller, H. og S. Arnfred, "Rødstrømpebevegelsen som organisationsform", i Arnfred og Syberg (red.), <u>Kvindesituation og kvindebevegelse under kapitalismen</u> (København, 1974), s. 384-397.	14 s.
26. Ollestad, A. og J. Schive, "Integrering av kvinneperspektivet i utviklingsteori" (Oslo, 1977), s. 1-11, 19-25, 32-35, 39-41.	15 s.
27. Qvist, Gunnar, "Ett perspektiv på den s.k. kvinnoemancipationen i Sverige", <u>Historisk Tidskrift</u> (svenske) 1977, s. 145-180.	36 s.
28. Reich, Wilhelm, <u>The Mass Psychology of fascism</u> , (London, 1970), s. 3-34.	32 s.
29. Rosaldo, Michelle Z., "Woman, Culture and Society: A Theoretical Overview", i Rosaldo og Lamphere (red.), <u>Woman, Culture and Society</u> (Stanford 1974), s. 17-42.	26 s.
30. Skard, Torild, Halve jorden, <u>Innføring i kvinnepolitikk</u> (Oslo, 1977), s. 239-278.	40 s.
31. Sørensen, Bjørg Aase, "Trenger kvinneforskningen et eget vitenskapelig helhetsspektiv?", i Gornitzka og Ravndal (red.), <u>Samfunnsforskning om kvinner</u> (Oslo, 1977), s. 68-75.	8 s.
32. Ås, Berit, "Kvinnekultur - en usynlig kultur", i <u>Kvinnens årbok 1974</u> (Oslo, 1973), s. 148-159.	12 s.
	<u>688 s.</u>

Anbefalt lesning:

Skard, Torild, Halve Jorden. Innføring i kvinnepolitikk (Oslo, 1977), resten.

Hoem, Ragnhild et al., "Kvinneres stilling i samfunnet" i Ramsøy og Vaa, Det norske samfunn (Oslo, 1975), bd. 2, s. 444 - 511.

Means, Ingunn Norderval, Kvinner i norsk politikk (Oslo, 1973).

Boserup, Ester, Kvinna i u-land (Stockholm, 1973).

Kontrast nr. 47 (1974-75, "Familien", resten.

Tidsplan: I KVINNERES SAMFUNNSMESSIGE STILLING

1. gang: Opplegget for kurset. Kjønnforskjeller i politisk deltakelse: en oversikt.

Litt.: 1 (kap. 1)

2. gang: Karakteristikk av kvinnesamfunnsmessige stilling: fruktbarheten av begrepsparet offentlig-/privat-sfære.

Litt.: 1 (kap. 2-3), 2, 7, 13, 16, 20, 29

Innleder: Ragnhild Hoem

II ARSAKER TIL KVINNERES UNDERTRYKKING: ULIKE FORKLARINGS-PERSPEKTIVER

3. gang: Et historisk/komparativt perspektiv.

Litt.: 1 (s. 72-80), 10, 22, 27, 28, 26.

Innleder: Nadira Souroori

4. gang: Et feministisk perspektiv.

Litt.: 1 (kap. 5-7), 12, 24, 32

Innleder: Brita Gulli

5. gang: Et marxistisk-feministisk perspektiv.

Litt.: 4, 6, 9, 15

Innleder: Live Brekke

6-7. gang: Sammenfattende diskusjon. Strategier for videre forskning.

Litt.: 17, 19, 26, 31.

Invitert til å delta: Helga Hernes

III ENDRING AV MØNSTERET: MÅLSETTINGER OG MIDLER

8. gang: Diskusjon av innholdet i likestillings-/frigjøringsbegreper.

Litt.: 1 (s. 18-20, kap. 4 og 7), 3, 5, 8.

Innleder: Astrid Bastiansen

9. gang: Faktorer som påvirker kvinners politiske deltakelse.

Litt.: 1 (kap. 8)

Innleder: Beatrice Halsaa Albrechtsen

10.gang: Kvinnerepresentasjon i sentrale politiske organer.

Litt.: 30,14,18.

Innleder: Torild Skard

11.gang: Offentlig likestillingspolitikk.

Litt.: 11,21.

Innleder: Bjørg Leite

12.gang: Kvinnebevegelsens organisasjonsform.

Litt.: 23,25,30,14,18.

13.gang: Oppsummering og diskusjon av kurset.

Semesteroppgave og kurseksamen teller henholdsvis 2/3 og 1/3.

INSTITUTT FOR SOSIOLOGI, UNIVERSITETET I OSLO

SEMINAR I KVINNESOSIOLOGI, VÅREN -78. Hovedfag.

Seminarleder: Tone Schou Wetlesen.

Seminalet tar sikte på å belyse hvorledes kvinners erfaringer og opplevelser i privatlivssfæren virker inn på deres selvoppfatning og utforming av kvinneverroller.

15.2. Tone Schou Wetlesen

Freuds kvinnesyn i idehistorisk perspektiv.

Børsand Heyerdahl, Grete: "Ideologi og kvinnesyn".

Ideen om kvinnen som en defekt mann hos Aristoteles,

Thomas Aquinas og Sigmund Freud". Kvinnekunnskap,

Støren og Schou Wetlesen red. Oslo, 1976, s.14-55.

Gjertsen, Arild: "Er psykoanalysen kvinneundertrykkende?"
Prøveforelesning til magistergraden i psykologi 27.5.-75.

22.2. Bente Skansgård innleder om Harriet Holters artikkel

"Om kvinneundertrykkelse, mannsundertrykkelse og hersketechnikker". Kvinnekunnskap, s.61-82.

1.3. Elisabeth Fürst innleder om psykoanalysens betydning for kvinners selvforståelse og frigjøring.

Janine Chasseguet-Smirgel: "Kvinnelig og mannlig".

"Om skyldfølelse hos kvinner".

Luce Irigaray: "Kvinner i eksil"

Haugsgjerd/Engelstad red. Seks samtaler om psykiatri,
Oslo, -76.

8.3. Sissel Gleffjell innleder om fødselshjelp før og nå med utgangspunkt i Ann Oakley: "Wisewoman and medicine man: Changes in the management of childbirth". J.Mitchell og A. Oakley eds. The Rights and Wrongs of Women, Pelican, 1976, s.17-58.

Torill Bjørnsen orienterer om fødselsrett på bakgrunn av Marianne Fastvold: Fødselsrett og likhet. Et Kvinneperspektiv. Kvinneverettslige studier, nr. 2.1977.

15.3. Tone Schou Wetlesen innleder om fødsler på moderne sykehus på bakgrunn av Dea Trier Mørchs roman Vinterbørn.

- 29.3. Foreløpig ikke disponert.
- 5.4. Fertilitet og motivasjon for å få barn. Bente Ingebrigtsen innleder.
Walløe, Lars m.fl. Seksualitet, prevensjon og familieplanlegging. Oslo 1977.
Bernice Lott, "Who wants the children? Some relationships among attitudes toward children, parents and the liberation of women". American Psychologist, July 1973, s.573-582.
- 12.4. Turid Noack presenterer fertilitetsundersøkelsen i Statistisk Sentralbyrå.
Innledning til Freedman: The Sociology of Human Fertility. (An annotated bibliography). N.Y. 1975.
- 19.4. Annemor Kalleberg: Sosialisering av barn under ulike tilsynsordninger.
Rita Liljestrøm: Uppvækstvilkår. Samspelet mellom vuxna och barn i ett föränderligt samhälle. Sth. 1973.
Rita Liljestrøm: Vore børn, andres unger. Kbh. 1977.
Gunilla Ladberg: Daghem - förvaringsplats eller barnmiljö? Sth. 1974.
- 26.4. Foreløpig ubestemt.
- 3.5 Oppsummering.

Regi Th. Enerstvedt holder i vårsemesteret en forelesningsrekke om Kjønn og personlighet. Forholdet mellom det biologiske og det sosiale i lys av kjønnsproblematikken.

Hovedproblemet som søkes belyst i denne forelesningen er spesielt om psyken er kjønnsbestemt og hva som virker determinerende inn på psyken, dernest allment om hvordan forholdet mellom det biologiske og det sosiale er.

Grunnlaget for forelesningsrekken er først og fremst den forskning som har nedfelt seg i arbeidet MENNESKET i et fylogenetisk og ontogenetisk perspektiv (Forlaget Ny DAG, Oslo 1977), og i arbeidet KJØNN OG PERSONLIGHET (kommer på forlaget Ny Dag, våren 1978). Tid: Tirsdager 11.15.-13.00.

Erik Grønseth leder en seminarrekke i familie- og kjønnsrolle-sosiologi. Del 1 tar for seg utvalgte emner i familie- og kjønnsrolle sosiologi og Del 2 går på familie- og likestillingspolitikk. Tid og sted: Rom 721, tirsdager 09.15 - 11.00. Seminarrekken fortsetter neste semester.

Undervisningstilbud for mellomfagsstudenter i kvinnesosiologi, våren -78. Ved Runa Haukaa.

Seminarer går over 11 dobbelttimer. En del av temaene har blitt fordelt over to dobbelttimer.

1. Om begrepet kvinnekulturen; om ulike kulturdefinisjoner, om kvinnekulturens grunnlag, om fellestrekk blant kvinner på tvers av sosiale skillelinjer innen den mannlige del av befolkningen; om "kvinneverden" og "mannsverden".
2. Om kvinner i lønnet arbeid; om kvinners yrkesdeltakelse og plassering innen yrkeslivet; om kvinner som arbeidskrafts-reserve; om forholdet mellom den kvinnelige og mannlige arbeidskraftens verdi.
3. Om kvinneundertrykking i ulike kulturer og historiske epoker.
4. Om fellestrekk og ulikheter blant kvinner sett ut fra klasse-teoretiske og lagdelingsteoretiske synspunkter.
5. Om kjønns-spesifikk sosialisering; dens årsaker, mekanisme for opprettholdelse av denne og dens betydning for den kjønns-bestemte arbeidsdeling.
6. Om ulike strategier for å endre det nåværende forholdet mellom kjønnene.

Forelesningsrekke, "Kvinnesosiologi", grunnfag våren 1978.
Ved Annemor Kalleberg.

- 1.gang. (26.1): Annemor Kalleberg: Kvinnesosiologiens framvekst og aktuelle profil.
- 2.gang (1.2): Arnlaug Leira: Kvinners livssituasjon i Nord-Odal og strategier for å få kvinneperspektiver med i store, norske, sosiologiske undersøkelser.
- 3.gang (8.2): Synnøva Aga: Kvinner i tradisjonelt mannsarbeid i industrien.
- 4.gang (15.2): Arnlaug Leira: Kvinnearbeid i norsk oljevirksomhet.
- 5.gang (avlyst p.g.a. studentboikott av alle forelesninger 22.2, - utsatt til 1.3): Live Brekke: Marxistisk teori og teori for kvinnefrigjøring.
- 6.gang (8.3): Aud Korbøl: Kvinner i Televerket.
- 7.gang (15.3): Åse Berge: Kvinner og fagutdanning.
- 8.gang (29.3): Apent, - evt. innledning ved Annemor Kalleberg: Strukturelle og praktiske problemer med tilpasning mellom arbeidslivets organisering og krav, og barneomsorgens organisering og krav.
- 9.gang (5.4): Siri Nørve. Kvinners virksomhet, - strukturelle hindringer for utfoldelse.
- 10.gang (12.4): Nadira Sourori. Perspectives on Women's Liberation from the third World.

Institutt for Offentlig Rett, Kvinneretten, Univ. i Oslo.

- Fredag 20.januar Introduksjon i samfunnsplanlegging og fødselsrett.
v/Marianne Fastvold og Tove Stang Dahl.
- Fredag 27.januar Samfunnsplanlegging. Forslag til Planleggingslov
v/Sigrun Kaul og Erik Boe
- Fredag 3.februar Samfunnsplanlegging. Barnehageloven.
v/ Kari Messelt Ekker.
- Fredag 10.februar Samfunnsplanlegging.

FØDSELSRETTDELEN:

- Fredag 17.februar Brita Gulli:
Norsk abortlovgivnings historie.
Kvinnefrigjøringspolitikk? Profesjonspolitikk? Befolkningspolitikk?
- Fredag 17.februar Mette Borchgrevink:
Gravitest - profesjonsinteresser
contra selvhjelp.
- Fredag 3.mars Wenche Kverneland og Kirsten Langseth:
Abortloven og nemndsystemet
- Mandag 6.mars Gunhild Buestad og Margrete Lysaker:
Rett til prevensjon
Helsevesenet - legene - lovgivning
- Mandag 6.mars Mette Borchgrevink:
Mensekstraksjon (ny abortmetode)
Kvaksalverloven og strl. § 245.

Fredag 10.mars	Diskusjon - Hvilken abortlov ønsker vi? Skissering av problemstillinger (Prinsippene i 1975-loven §§ 2,4,5.2 og 14).
Fredag 10.mars	Generelt om virkemidler til kontroll av kvinner.
Fredag 31.mars	Fakultetsoppgavegjennomgåelse
4.-11.april	Planlagt ekskursjon til Gøteborg, Lund og København
Fredag 14.april	Reidun Thuve: Rett til svangerskap - om inseminasjon Diskusjon.
Fredag 21.april	Tove Stang Dahl: Alminnelig fødselsrett - oppsummering Diskusjon.
Fredag 28.april	Kvinnerettsdag

Forelesningene holdes kl. 13.15 - 15.00 i Konferanserom I i Urbygningen. Mandag 6.mars i Seminarrommet, Urbygningen.

Frist for innlevering av fakultetsoppgaven: 13.mars.
Materiale til undervisningen og fakultetsoppgaven kan hentes på Kvinnerettskontoret i Rotunden, Urbygningen.

Kvinnekriminologisk arbeidsgruppe holder en seminarrekke om "Sosial kontroll av kvinner" i vårsemesteret. Seminaret strekker seg over 12 dobbelttimer fra 27.januar. Tid: Fredag 10.15 - 12.00. Vi kommer mer spesifisert tilbake til dette opplegget i neste nummer.

Psykologisk institutt, avd. for sosialpsykologi,
Universitetet i Oslo.

KURSPLAN 1. OG 2. AVDELING

Seminarledere: professor Harriet Holter og vit.ass.
Hanne Haavind.

Tid og sted: Seminaret er i to deler, første del
våren 1978, annen del høsten 1978.

Tirsdag kl. 12.15.-14.00. Sem.rom B.830.

Seminaret går over syv ganger i hvert av semesterene.
Første gang 17.januar.

Creditpoeng: gis eventuelt etter nærmere avtale. Det
forventes av deltagerne at de er villige til å gjennom-
gå litteratur, samt foreta enkle observasjoner av
kjønns betydning i samhandling.

SEMINAR OM KVINNERS LIVSSITUASJON

Kvinneundertrykking: sosiale forutsetninger og psykologiske
konsekvenser.

Formålet med seminaret er en drøftelse av kvinners
livssituasjon og forskningens bidrag til belysning av
kvinneundertrykking, i annen del av seminaret med
særlig vekt på kritisk gjennomgåelse av psykologiens
stilling i denne sammenheng. Meningen er også å
stimulere psykologistudenter til å ta opp kvinne-
problematikk i arbeidet med hovedoppgave.

Analysen beveger seg fra kulturelle og samfunnsmessige
perspektiver til sosialpsykologiske og individual-
psykologiske.

Etter en innledende drøfting og avgrensing av tema og viktige begreper, gjennomgås de samfunnsmessige vilkår for kvinneundertrykkingen i dag. Dette leder over i beskrivelse av de sosialpsykologiske prosesser som både formidler og skjuler kvinneundertrykking. Sammenhengen mellom sosiale/økonomiske omstendigheter og psykologiske fenomener tas opp, og psykologiens bidrag til frigjøring diskuteres. To hovedtemaer blir tatt opp spesielt: 1. Kvinners forhold til hverandre, både i "offentlig" og "privat" sammenheng, og 2. Usynlig makt i forholdet mellom kvinner og menn. I denne forbindelse planlegges en begrenset datainnsamling som seminaroppgave.

1. Diskusjon av kursplan, litteratur, deltageres interesser og erfaringer. Kort om kvinneundertrykking, kjønnsroller, kjønnsforskjeller, kjønn som sosial kategori, psykologisk femininitet. Om det samfunnsmessige og det individuelle, om det almene og det særegne, om årsak, funksjon, konsekvens, motsetninger. Om å ta kvinnes perspektiv i en faglig sammenheng. De to hovedtema i den videre gjennomgåelse.
2. Hvilke sider ved de samfunnsmessige forhold er særlig viktige for å beskrive og forstå kvinneundertrykking? Kvinneundertrykking i ulike kulturer. Utgangspunkt er Else Skjønberg: Kjønn og makt i ulike kulturer. (I Støren og Schou Wetlesen: Kvinnekunnskap, Oslo 1976).
3. Kvinners forhold til hverandre i ulike kulturer. Utgangspunkt: Nancy B. Leis: Women in Groups (I Rosaldo og Lamphere: Women, Culture & Society, Stanford 1974).
4. Kvinneundertrykking i kapitalistiske samfunn. Om produksjon og reproduksjon, offentlige og private funksjoner, institusjonelle rammer, kjønnsbestemt arbeidsdeling. Utgangspunkt: Live Brekkes artikler i Kjerringråd nr. 3 og 4, -77.

5. Kvinneundertrykking i kapitalistiske samfunn (forts.). Den samfunnsmessige plassering av kvinnene. Data fra arbeidsliv, politikk, utdanning, familieliv og nærmiljø, helse og behandling, organisasjonsliv. Kvinner og klasse, kvinner og alder. Utgangspunkt: Kalleberg m.fl.: Kvinners stilling i samfunnet. I Det norske samfunn, bd. 2, Oslo 1975.
6. Kvinneundertrykking i kapitalistiske samfunn (forts.). Utgangspunkt: Harriet Holters artikkel i Kvinnekunnskap (jfr. pkt. 2), og Fredrik Engelstad: Kjærlighet og utbytting i Kjærringråd nr. 6 (2/76).
7. Fellesskap, distanse og konflikt mellom kvinner i vårt samfunn. Utgangspunkt er et notat av Harriet Holter.
8. Hvordan har samfunnsforskningen forholdt seg til kvinneundertrykking som fenomen? Hva er spesielt for psykologiske analyser av kvinner? Utgangspunkt: Hanne Haavind: Psykologisk forskning om kvinner, NAVF 1976. I Hem & Holter, Sosialpsykologi, 2. utg. 1978.
9. Hvordan beskrive kvinneundertrykking som psykologisk fenomen? Utgangspunkt: Hanne Haavind: Den usynlige makten. Kjærringråd, nr. 10 (3/77).
10. Hva er kvinnelighet som sosialpsykologisk begrep? Sosialisering til kvinnelighet - kvinnelig personlighet. Hvilke teoretiske modeller fra psykologien kan brukes - hvordan må de kritiseres? Manifestering og bekreftelse av kvinnelighet og mannlighet i dagligdagse situasjoner. Drøfting av eksempler fra familieliv, fritid, arbeidsliv, politikk, seksualliv, behandling osv. På hvilken måte gjøres/gjøres ikke kjønn relevant. Regler for å gjøre kjønn til eksplisitt eller implisitt tema. Premisser for synliggjøring av kvinner. "Kvinnestrategier". Kontroll av kvinner - kvinners avvik og sammenbrudd. "Rehabilitering" av kvinner. Hva er fruktbar psykologisk analyse? Utgangspunkt er en innledning av Hanne Haavind.

- 11-13. Personlige forhold mellom kvinner. Seminardeltakerne intervjuer eller observerer på annen måte. Rapporter og oppsummering.
14. Motstand mot kvinneundertrykking. Kollektivt, individuelt. Kvinnekamp før og nå. Hva er vilkårene for kvinnesolidaritet? Hva er psykologisk motstand? Kan psykologisk forskning bidra til kvinnefrigjøring ?

Harriet Holter leder også et forskningsseminar om "Kvinner og alder" i vårsemesteret (jfr. Nytt om Kvinneforskning nr. 2).

- 0 -

Sekretariatets arbeidsnotatserie - hittil utkommet.

- Arbeidsnotat nr. 1/77: Samfunnsforskning om kvinner. Rapport fra en konferanse. Ved Nina Gornitzka og Edle Ravndal.
- Arbeidsnotat nr. 2/77: NAVFs Center for Research on Women. By Helga Hernes.
- Arbeidsnotat nr. 3/77: Data om kvinner. Ved Kirsten Voje.
- Arbeidsnotat nr. 4/77: Kjønnnsroller og utdanning. Rapport fra et symposium. Ved Nina Gornitzka. Familiepolitikk. Rapport fra en konferanse. Ved Hildur Ve.
- Arbeidsnotat nr. 5: Kvinners omsorgsarbeid i den ulønnete produksjon. Ved Kari Wærness.

Kvinnehøgskolens historie.

Av Gerd Brantenberg og Wenche Kvemeland.

Den feministiske bevisstgjøringsprosess er bakgrunnen for idéen om en kvinnehøgskole.

Når en kommer sammen og deler sine erfaringer, opplever kvinner at erfaringene både er like og ulike. Like er de på den måten at de danner et mønster av undertrykkelse, hvor enkeltbitene består av skuffelse, overgrep, håpløse livssituasjoner, forbigåelse, sorg, slit, motgang, frustrasjoner, fremmedfølelse, manglende tillit til noe som helst. Vi gjenkjenner bestandig tendensene. Undertrykkelsesmønstret blir bevisst. Ulike er de fordi hver enkelt kvinnes livsløp er enestående. Vi har også lært helt forskjellige ting: dels gjennom skolegang og utdanning, men mest av livet selv. Den som har vært gjennom en separasjon vet noe. Den som har forsøkt å stå på abortstand vet noe annet. Den som har vært med i fiske eller jordbruk hjemme har ervervet noen praktiske kunnskaper. Den som har arbeidet i administrasjonen, helsevesen, skole osv. vet noe om rutiner og praksis innenfor disse institusjonene. Arbeidet i bevisstgjøringsgruppene har gjort oss delaktig i ny kunnskap.

Vi har erfart at denne måten å lære på er god for kvinner. Den gjør det lettere for oss å konsentrere oss om de viktige tingene. Det blir lettere å ignorere unødig viten, lettere å avsløre falsk viten, morsommere å jobbe med praktiske ting, mer inspirerende å forske i ukjente ting. Vi blir sterkere som enkeltpersoner og som grupper.

Idéen om å sette bevisstgjøring og læring inn i system utenom bevisstgjøringsgruppene oppsto på kvinneleiren på Femø sommeren 1975. Julen samme år møttes en norsk, en svensk og en dansk gruppe på Tjøme i Norge. Tildels

hadde gruppene arbeidet litt på forhånd. På Tjøme prøvde vi å komme fram til de viktigste prinsipper ved en ny kvinnepedagogikk, vi laget en målsetting og prøvde å leve etter den i jule-og nyttårsdagene. Det var moro.

Sommeren 1976 var det åpent hus på Tjøme for alle interesserte. Der var kvinner fra flere land tilstede. Huset ble malt, vi snakket om kvinnehistorie, sosialisering til kvinnerollen, den nye arbeidsmiljøloven, nasjonalretter m.m. Badet, fisket, rodde. Vi lærte litt om vedlikehold av trehus.

Etter en ny Femø-uke med adskillig kvinnehøyskole-innhold, ble det høsten 1976 arrangert et seminar i Göteborg, på den nordiske folkehøyskole der. Etterhvert er mange kvinner som underviser på folkehøyskoler blitt interessert.

De viktigste praktiske problemer for tiden er å skaffe hus og penger. I den anledning vil den norske gruppa studere lover og lovforslag, og vil forsøke å sette seg inn i mulighetene for statlig støtte. Men samtidig har diskusjonen om metoder og mål hele tiden vært levende, dels iverksatt nettopp av de praktiske spørsmål. I Danmark og Sverige arbeider grupper på samme måte.

Norske tema-grupper har fungert ved siden av høyskolegruppa, innen en krets av feministiske studiegrupper: Det er en matriarkat-gruppe, en bilmekanikk-gruppe og en gruppe som studerer politisk økonomi.

Vi tror at alle kvinner har noe å lære andre. Vi tror at all kvinneerfaring er nyttig innen kvinnekampen.

Feministisk pedagogikk, slik vi vil forsøke å praktisere den på kvinnehøyskolen, og slik vi forsøker å praktisere den i de kurser og seminarer vi holder, bygger på idéer og praksis

sprunget ut av den nye kvinnebevegelsen. Feministisk pedagogikk er derfor feminisme i praksis. Vi vil nevne noen av de viktigste prinsippene, og samtidig er vi åpne for at disse vil utvides eller endres underveis. For det første bør utgangspunkt for læring være kvinners egne erfaringer. Tradisjonell pedagogikk - både undervisningsinnhold, undervisningsmåte og lærebøker - er bl.a. preget av menns tanker og eksempler fra menns verden (90% av tekstene i engelskbøkene for ny struktur i gymnaset er f.eks. av og om menn). Ved å ta utgangspunkt i egne erfaringer - og følge det gamle pedagogiske prinsipp om å slutte fra det kjente til det ukjente - vil den som lærer få større selvtilit, og større lærelyst. For det andre skal det vi lærer ha forbindelse med det det skal brukes til, dvs. teori og praksis må ikke skilles skarpt. I tradisjonelle undervisningsinstitusjoner har vi ofte liten mulighet for å vite om den viten som formidles har noen anvendelsesmulighet. Praktiske øvelser må være en del av innlæringen.

Begge disse prinsipper innebærer at kvinnehøgskolen må være antiautoritær, - hvilket i praksis betyr at det tradisjonelle skillet mellom lærer og elev må brytes ned. Dette innebærer ikke at vi underkjenner at noen har en viten andre ikke har, og bør formidle denne. Men læring må være en kombinasjon av slik formidling og en bevisstgjøring av den viten vi har på forhånd. Resultatet vil være ervervelse av ny viten om kvinner. Det må - i selve undervisningssituasjonen - hele tiden være en vekselvirkning, slik at den som fungerer som kunnskapsformidler, formidler av håndverk osv. må være innstilt på å bevisstgjøre seg selv, revidere og utvide sin viten og sine ferdigheter i en grad som er ganske ukjent for en lærer i tradisjonell forstand. Videre vil det første prinsippet - å bygge på egne erfaringer - innebære en viss oppmykning eller nedbryting av de tradisjonelle fagskiller.

Kvinnehøgskolegruppens adresse er Rådhusgate 2, Oslo 1. Vi er åpne for økonomisk støtte, nye medlemmer, råd og idéer.

NYTT OM

Rådet for humanistisk forskning - Kvinnestipendprogram 1978.

Nye stipendiater i RHF's programområde som tar opp kvinne-
aspektet i de humanistiske fag:

1. Førsteamanuensis Anne-Lise Seip, Historisk institutt,
Universitetet i Oslo: "Sosialpolitikk-familiepolitikk-
kvinnepolitikk.
En studie av kvinners aktive rolle ved utformingen av norsk
sosialpolitikk, særlig familiepolitikken, og av familie-
politiske målsetninger i det 20. århundre".
2. Høgskolestipendiat Ole Gjølberg, Norges Handelshøyskole.
"Videre bearbeiding av lønnsdata for kvinner hentet fra
professor I. Wedervangs pris- og lønnshistoriske arkiv".
3. Mag.art. Anne Anker, Institutt for kunsthistorie og klassisk
arkeologi, Universitetet i Oslo.
"Norske kvinnelige malere 1850-1890, kår og karriere".
4. Cand.philol. Liv Blikrud, Institutt for nordisk språk og
litteratur, Universitetet i Oslo.
"Kvinneaspektet i Sigrid Undsets forfatterskap".
5. Cand.philol. Eli Lindtner Næss, Engelsk institutt,
Universitetet i Bergen.
"From Shakespeare's heroines to the female characters in
the Restoration plays: female images and views on women".

Seminarer - konferanser.

5. nordiske kongress i statsvitenskap går av stabelen i Bergen
i dagene 27. - 30. august.

Helga Hernes vil ha ansvaret for arbeidet i workshop 1:
"Kvinnens deltakelse i den offentlige sektor. Interesserte
kan ta kontakt med Helga Hernes, Inst. for sosiologi og
statsvitenskapelige fag, Universitetet i Bergen
eller

Beatrice Halsaa Albrechtsen, Hedmark/Oppland DH, 2600 Lillehammer.

Prof. T. Scarlett Epstein, University of Sussex - leder av et internasjonalt forskningsprosjekt om "The Role of Women in Rural Development" - er i Norge 18. og 19.mai. 18.mai holder hun en gjesteforelesning på Universitetet i Oslo. 19.mai arrangerer NORAD, i samarbeid med Institutt for samfunnsforskning og Sekretariatet for kvinneforskning et dagsseminar med prof. Epstein med utgangspunkt i hennes forskningsprosjekt. Interesserte kan ta kontakt med Sekretariatet for nærmere opplysninger.

En afrikansk kvinnelig forskerorganisasjon - Association of African Women for Research and Development (AAWORD) er nylig dannet. Organisasjonen så dagens lys på et møte i Dakar, Senegal, 12.-17.desember i fjor og skal tjene som et "continent-wide supportive research network" i Afrika. Wenche Barth Eide deltok på møtet og har utarbeidet en rapport som ligger til gjennomsyn i Sekretariatet.

